

Hygiënerichtlijn kinderopvang ter voorkoming van besmetting met Corona *concrete handvatten voor adviezen aan ouders*

Inleiding

De kinderopvang¹ gaat (deels) weer open vanaf 11 mei 2020. Landelijk gelden nog steeds maatregelen om besmetting met het Coronavirus te voorkomen.

Voor wie

Deze richtlijn is bedoeld om toezichthouders kinderopvang te ondersteunen in hun advies aan ouders zodat die goede maatregelen kunnen treffen om het risico op overdracht van het coronavirus zoveel mogelijk te beperken.

Bronnen

De adviezen voor extra hygiënemaatregelen zijn aanvullende op de normen en richtlijnen zoals die zijn beschreven in de [Hygiënerichtlijn voor kinderopvang van het RIVM](#) die geldt als basis-hygiënerichtlijn om verantwoorde kinderopvang te kunnen leveren. Met een vertaalslag van de professionele kinderopvang omgeving naar de huiselijke opvang omgeving gelden de adviezen ook voor gastouderopvang. Waar mogelijk is een link gemaakt naar de inhoudsopgave van de richtlijn.

Verder wordt gebruikt gemaakt van het protocol dat de brancheorganisaties hebben opgesteld, het advies werkwijze toezicht van GGD GHOR Nederland (30 april 2020) en GGD informatiemateriaal.

Algemene aandachtspunten

Afstand:

Het RIVM geeft aan dat de [gezondheidsrisico's voor kinderen](#) heel beperkt zijn. Voor kinderen is het niet nodig 1,5 meter afstand te houden onderling. Hoewel het advies is om zo mogelijk afstand tot de kinderen te houden moet de prioriteit blijven liggen bij het bieden van emotionele veiligheid en de lichamelijke verzorging. De verzorging van de kinderen vereist nu eenmaal direct contact met de beroepskrachten.

Afstand bewaren kan bijvoorbeeld wel door (wanneer mogelijk):

- activiteiten voor kinderen zo te organiseren dat er voldoende afstand is tussen kinderen zoals bij (knutsel)activiteiten aan tafel, bewegingsspelletjes of buitenspel.
- baby's die veel in hun mond stoppen niet te veel speelgoed tegelijk aanbieden en na het spelen direct schoonmaken.

¹ Met kinderopvang wordt ook gastouderopvang bedoeld.

- Kinderen in 'eigen speelruimte' laten spelen bijvoorbeeld niet twee baby's vlak naast elkaar op hetzelfde speelkleed met hetzelfde speelgoed.

Het RIVM adviseert om voldoende afstand (> 1,5 meter) te houden om ouders en PM'ers te beschermen. Dat kan bijvoorbeeld doordat:

- houders ervoor zorgdragen dat er voldoende afstand is bij contactmomenten met medewerkers onderling en met ouders. Aandachtspunt hierbij zijn met name de drukke(re) breng- en haalmomenten
- BSO kinderen naar buiten gaan, zodat ouders niet naar binnen hoeven.
- kinderen bij de deur worden overgedragen in plaats van in de groep. Hierdoor hoeven ouders niet in de groepsruimte te komen. Als de ouders wel in de groep komen, dan raken ze mogelijk van alles aan, en moet er meer gereinigd worden

In het [protocol van de branche](#) worden mogelijkheden gegeven om hier invulling aan te geven

Ouders, PM'ers, gastouders en andere begeleiders moeten onderling deze afstand houden tot elkaar, met het oog op het beperken van het risico van verspreiding van het Coronavirus. De huidige hygiënevoorschriften, zoals geen handen schudden, etc. blijven van kracht.

Weren:

De belangrijkste maatregel om de kans op besmetting kleiner te maken is te voorkomen dat zieke personen het virus aan anderen overdragen. Zoals bekend is nog niet alles over de besmettingsweg bekend zoals bijvoorbeeld de relatie tussen de mate van besmetting en de mate van ziek worden en de duur van de periode dat besmetting kan plaatsvinden voordat ziekteverschijnselen merkbaar zijn. Om het risico zo klein mogelijk te houden moeten daarom zieke personen worden geweerd uit de kinderopvang. Dat geldt zowel voor kinderen, medewerkers als ouders. Het is dus van belang dat vooraf een helder beleid is opgesteld en dat dit wordt uitgevoerd.

Algemeen geldt ([rijksoverheid](#)) dat: 'bij klachten zoals verkoudheidsklachten, zoals neusverkoudheid, loopneus, niezen, keelpijn, lichte hoest of verhoging tot 38 graden Celsius men thuis moet blijven. Mensen werkzaam in cruciale beroepen en vitale processen kunnen soms welwerken maar dan in overleg met de werkgever. Deze moet een goede afweging maken wanneer dit wel en niet kan.

Covid-19 verspreiding

Corona is een infectieziekte. Infectieziekten zijn ziekten die veroorzaakt worden door verschillende soorten bacteriën, virussen, parasieten of schimmels, we noemen deze samen "ziekteverwekkers". Sommige zijn onschuldig of zelfs nuttig voor de mens, maar sommige kunnen ziekten veroorzaken. Over de manier waarop het coronavirus zich verspreidt is nog niet alles bekend en er wordt veel over gepubliceerd. Het coronavirus verspreidt zich in elk geval vooral ook:

- via de lucht, via druppels door hoesten of niezen
- via de handen

Om deze reden is verhoogde aandacht voor verschillende aspecten van hygiëne in de kinderopvang van groot belang.

Persoonlijke hygiëne

Belang van hygiëne

Wat is hygiëne? Hygiëne is het schoonmaken en desinfecteren van voorwerpen en oppervlakken, maar ook het wassen van de handen of het wassen van het lichaam. Een goede manier van hoesten en niezen toepassen valt ook onder hygiëne.

Door goede hygiëne wordt het risico op het verspreiden van een infectieziekte als Covid-19 verlaagd. Kinderen hebben in algemene zin een grotere kans op het oplopen of overdragen van een infectieziekte via andere kinderen en door het gebruik van gezamenlijke spullen en toiletten. Ook als het risico op overdracht van het coronavirus klein lijkt te zijn blijft hygiëne voor kinderen van groot belang. Een hygiënische omgeving is belangrijk voor de gezondheid van kind en de volwassene.

Hiervoor gelden de basisregels:

Handhygiëne (Hygiënerichtlijn Rivm- 3.1)

Via de **handen** worden de meeste ziekten verspreid en overgebracht, dit geldt in hoge mate voor het coronavirus. Het is daarom belangrijk voor de beroepskrachten **én** de kinderen om de handen goed schoon te houden, door deze te wassen met water en vloeibare zeep en goed af te drogen om de kans op verspreiding van ziekteverwekkers te beperken.

Algemene richtlijn (die altijd al geldt):

Was handen vóór:

- het bereiden of aanraken van het eten en flesvoeding
- het eten of helpen bij het eten
- het verzorgen van een wond
- het aanbrengen van crème of zalf

Was handen na:

- het bezoek aan het toilet
- het verschonen van een luier
- het afvegen van de billen van een kind
- het contact met lichaamsvocht zoals speeksel, braaksel, ontlasting, wondvocht of bloed
- het verzorgen van een wond
- bij zichtbaar of voelbaar vuile handen
- het hoesten, niezen of het snuiten van de neus (ook bij gebruik van een zakdoek door kind of verzorger)
- het buitenspelen
- het contact met vuil textiel, afval of de afvalbak
- het schoonmaken
- het uittrekken van handschoenen

Instructie (plaatsjes) is te vinden als bijlage in de hygiënerichtlijn Rivm (Handen [ontsmetten/wassen](#))

Advies voor extra aandacht handhygiëne:

- kinderen wassen vaak niet goed of lang genoeg hun handen. Een liedje zingen hierbij kan helpen. Hou hierbij aan dat de handen 20 seconden moeten worden gewassen
- Laat de kinderen naast de vaste momenten (voor het eten, na het toilet, na het buitenspelen en bij zichtbaar vieze handen) tussendoor hun handen wassen
- Als het bij (zeer) kleine kinderen onhandig is om de handen te wassen met water en zeep, kan er ook gebruik worden gemaakt van hygiënedoekjes of desinfecterende handgel.
- Laat iedereen direct bij binnenkomst de handen wassen met water en vloeibare zeep. Zowel volwassenen als kinderen. Afdrogen met een papieren handdoek
- Indien dit laatste niet mogelijk is zijn mogelijke opties:
 - handgel te gebruiken
 - ouders en kinderen lopen georganiseerd en veilig door naar een plek waar handen wel met water en zeep gewassen kunnen worden
- Laat kinderen fruit eten uit een eigen bakje. Geen fruit laten pakken van een gemeenschappelijke schaal. Geldt ook voor andere voedingsmiddelen, bijvoorbeeld brood.

Hoesten en niezen (Hygiënerichtlijn Rivm- 3.2)

Door hoesten en niezen, kunnen ziekteverwekkers zich verspreiden via de lucht. Als een kind deze lucht daarna inademt kan hij ziek worden. Door hoesten of niezen in de handen, kunt u of het kind de ziekteverwekkers verspreiden via de handen, bijvoorbeeld bij handen schudden of het aanraken van voorwerpen. Goede hoest- en nieshygiëne vermindert de verspreiding van ziekteverwekkers. Maatregelen zijn elk geval dat:

- Ouders leren kinderen dat zij hoesten en niezen in de binnenkant van de elleboog;
- Ouders en verzorgers doen dat ook zelf
- Gebruik papieren zakdoekjes of tissues indien nodig (neus afvegen). De PM'er past dit met hygiënische voorzorg op juiste wijze toe. Papier wordt direct weggegooid in een gesloten emmer bij voorkeur met voetpedaal. Handen worden gereinigd en omgeving schoongehouden.

Hygiëne tijdens het verschonen (Hygiënerichtlijn Rivm- 3.4)

Tijdens het verschonen van de luiers kan men urine of ontlasting op de handen krijgen, ook al is dit niet (altijd) te zien. In urine en ontlasting kunnen ziekteverwekkers zitten. Daarnaast kan tijdens het verschonen urine of ontlasting op het verschoonkussen komen. Daarom is het nodig om hygiënisch te werken en het verschoonkussen goed schoon te houden.

- Er is een verschoonplaats in de buurt van een kraan met vloeibare zeep en papieren doekjes, en gescheiden van de voedselbereidingsplek.
- Kinderen worden verschoond op een verschoonkussen van glad en afwasbaar materiaal dat met water en allesreiniger schoon te maken is.
- Het verschoonkussen is gecontroleerd en niet beschadigd.
- Billendoekjes e.d. zijn niet geschikt om het verschoonkussen schoon te maken.
- Als een handdoek als bescherming op het kussen wordt gebruikt moet deze na elk kind worden verwisseld én moet het kussen schoongemaakt worden bij zichtbare vervuiling. Indien geen handdoek wordt gebruikt moet het kussen na elke verschoning worden gereinigd.
- Een gebruikte luier moet na het verschonen direct in een luiyremmer of in een afgesloten afvallemmer (met voetpedaal) worden weggegooid.

Schoonmaken/desinfecteren (Hygiënerichtlijn Rivm- hoofdstuk 4)

In vuil en stof kunnen ook ziekteverwekkers zitten. Door regelmatig schoon te maken, worden veel van de ziekteverwekkers weggehaald. Hierdoor wordt de kans verkleint dat personen ziek worden.

Er is een verschil tussen schoonmaken en desinfecteren. **Schoonmaken** is stof en vuil verwijderen en hierdoor ook de meeste ziekteverwekkers, bijvoorbeeld door te stofzuigen of te dweilen. **Desinfecteren** is het inactiveren van ziekteverwekkers, tot een zo laag niveau dat deze niet meer ziekmakend zijn. Dit moet worden gedaan ná het schoonmaken en in bepaalde situaties zoals bij een uitbraak van een ziekte zoals Covid-19.

Schoonmaken (Hygiënerichtlijn Rivm- 4.1)

Goed schoonmaken kost tijd. Als er onvoldoende schoongemaakt is, kunnen er ziekteverwekkers achterblijven of zelfs verspreid worden. Voor het goed schoonmaken in een kindercentrum gelden de volgende normen:

- meubels en voorwerpen worden schoongemaakt met allesreiniger of microvezeldoekje
- schoonmaakmiddelen wordt gebruikt volgens de instructie op de verpakking
- zichtbaar vies sop wordt direct ververst
- schoonmaakmaterialen worden na gebruik schoongemaakt
- de vloer wordt schoongemaakt met een schone dweil of een mop
- er worden schone doeken, wissers, en wegwerpsponzen gebruikt
- doeken worden op 60°C gewassen
- voor het reinigen van het verschoonkussen wordt een reinigingsmiddel zoals (een plantenspuit met) verdunde allesreiniger gebruikt. De plantespuit wordt iedere dag leeg en schoongemaakt

Droog schoonmaken

Voor droog schoonmaken (bijvoorbeeld afstoffen, stofwissen of stofzuigen) geldt:

- Zuig de ruimtes als er geen kinderen zijn en zet de ramen open tijdens het stofzuigen.
- Gebruik als er geen stofzuiger is, geen bezem maar een stofwisser. Een bezem maakt dat het stof zich juist verspreidt.

Desinfecteren

In sommige gevallen, bij een besmettingsrisico door ziekte of wanneer een oppervlakte besmet raakt met bloed, is het alleen schoonmaken van voorwerpen en oppervlakken onvoldoende. Er moet dan na het schoonmaken ook worden gedesinfecteerd. Bij het desinfecteren worden ziekteverwekkers op het voorwerp of oppervlakte gedood. Een voorbeeld daarvan bij kleine oppervlakte (<0,5 m) is [alcohol 70 %](#).

Bij een (vermoedelijk) ernstige besmetting met (bijvoorbeeld) coronavirus, bepaalt de houder samen met een deskundige van de GGD, afhankelijk van de reden waarom wordt gedesinfecteerd, of en welk desinfectiemiddel er gebruikt kan worden. Niet alle desinfectiemiddelen hebben namelijk hetzelfde resultaat. Als er wordt gedesinfecteerd gelden de volgende normen:

- Gebruik desinfectiemiddelen alleen na overleg met de GGD als er een ziekte heerst. De GGD legt u uit welk middel u het beste kunt gebruiken en met welke concentratie bij het
- Alleen wettelijk toegelaten desinfectiemiddelen ([Hygiënerichtlijn Rivm bijlage 4](#)) mogen worden gebruikt.
- Huishoudchlor (bleekwater) mag niet worden gebruikt om te desinfecteren. Het product is instabiel en niet toegestaan als desinfectiemiddel

Sommige middelen zijn **niet** toegestaan voor desinfectie van oppervlakken. Sommige producten zijn bijvoorbeeld bedoeld voor desinfectie van de huid en zijn niet geschikt om oppervlakken te desinfecteren.

Schoonmaak speel- en beddengoed

Gebruik voor de schoonmaak van speel- en beddengoed de standaard richtlijnen van het RIVM. Besteed hierbij extra aandacht aan:

- De reiniging van het speelgoed.
Geef (zeer) jonge kinderen die nog vaak dingen in de mond stoppen zoveel mogelijk eigen speelgoed en zorg dat dit minimaal dagelijks (huishoudelijk) wordt gereinigd.
- Zorg – net als onder normale omstandigheden- dat kinderen eigen beddengoed hebben. Dit geldt ook voor de nachtopvang.
- zo mogelijk wassen op 60 graden.

Reiniging en gevolgen in de praktijk ([Schoonmaakschema Rivm](#))

Hygiënerichtlijnen voor kinderopvang en duidelijke afspraken zorgen ervoor dat de opvang visueel en voldoende schoon is. In de praktijk ontstaat vaak een routinematig schema. Het is belangrijk, zeker nu, dat de werkwijze nog eens goed geëvalueerd is om te beoordelen of die nog voldoet. Bijvoorbeeld:

Is het hygiënebeleid (V&G-beleid) recent (na de uitbraak) met het personeel doorgelopen en geüpdatet?

- Zijn alle richtlijnen echt bekend?
- Worden de richtlijnen ook allemaal al goed uitgevoerd?
- Is er voldoende tijd voor professionele schoonmaak?
- Is er over nagedacht hoe dat plaatsvindt als personeel ziek is?
- Is er een goede taakverdeling opgezet voor het borgen van beleid? Bijvoorbeeld door één iemand verantwoordelijk te maken voor het reinigen van de hotspots.
- Kunnen er toch nog verbeteringen worden doorgevoerd?
- Worden hotspots extra gereinigd? Hotspots zijn plekken die op een dag veel worden aangeraakt zoals deurklinken, lichtschakelaars, trap- en armleuningen, doortreknop toilet, tablets etc. Advies is dat hotspots meerdere keren per dag worden gereinigd (met een allesreiniger). (zie ook [Informatieblad GGD Rotterdam](#)).

- Worden ook minder voor de hand liggen materialen zoals handvatten van maxi-cosi's en doosjes of flesjes voor voeding etc. gereinigd?

Extra ventilatie

Door extra maatregelen te nemen kan het risico op de verspreiding van het coronavirus zoveel mogelijk worden verkleind:

Om verspreiding van dit virus tegen te gaan is goede ventilatie een belangrijk middel. Het waarborgfonds kinderopvang geeft in de [handreiking Coronavirus en het gebruik van o.a. ventilatie en verwarming](#) tips voor de specifieke situatie en geeft aandachtspunten voor dagelijks ventilatiegedrag tijdens de uitbraak :

- Ook als het gebouw minimaal in gebruik is de ventilatie aan laten staan.
- Bezetting in het gebouw zoveel mogelijk verdelen over de beschikbare ruimten en waar mogelijk minimaal 1,5 meter afstand tussen de gebruikers.
- Indien het gebouw of ruimten in het gebouw toch normaal bezet zijn de ventilatie in de hoogste stand laten draaien.
- Vaker luchten dan normaal (bijvoorbeeld ieder uur ramen en deuren 10 minuten tegen elkaar openzetten)
- Zorg in de verblijfsruimten voor voldoende ventilatie. Zet de ramen en deuren extra open of op een kier. Activiteiten in de buitenlucht beperken het risico op besmetting

Relevante achtergrondinformatie over voldoende ventilatie is te vinden op de site [bij BOinK](#).